

De Oude Ley

Jaargang 44
2022 nr. 1

KNNV
vereniging
voor veldbiologie
afdeling Tilburg

Colofon

De Oude Ley is het blad van de KNNV-afdeling Tilburg en wordt toegezonden aan alle leden. Bovendien ontvangen de leden het landelijke KNNV-blad 'Natura'.

Redactie

Redactie : Frans van den Heuvel, Alie Stofberg, Theo Peeters en Marie-Cécile van de Wiel.

Opmaak : Berry Staps.

Omslag : Foto Bart Horvers, Vormgeving Joost Horvers

Redactieadres: Atjehstraat 3, 5014 BK Tilburg, f.g.vdnheuvel@gmail.com

Tekst in een word-bestand; foto's, illustraties en kaartjes graag als losse bijlage meesturen.

Kopijdata voor de Oude Ley: 21 februari, 21 mei, 21 augustus, 21 november.

ISSN: 1 381 – 852X | Oplage: 250 exemplaren (papier) en 200 digitaal.

Bestuur KNNV-afdeling Tilburg:

Voorzitter: vacature

Secretaris: Marie-Cécile van de Wiel

Veldhovenring 27

5041 BA Tilburg

013 - 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl

Penningmeester: Huub Claessen

Wilgenlaan 2

2382 Poppel België

06 - 24633736 | penningmeester@tilburg.knnv.nl

Excursies: Stella Wesel

Gluckstraat 41

5011 VE Tilburg

06 - 27055446 | excursies@tilburg.knnv.nl

Bestuurslid: Frans van den Heuvel

Atjehstraat 3

5014 BK Tilburg

06 - 52762288 | f.g.vdnheuvel@gmail.com

Coördinatoren van commissies en website

Excursiecommissie

Stella Wesel

Cursuscommissie KNNV/IVN

Marie-Cécile van de Wiel

Digitale media

Berry Staps

Website

www.knnv.nl/tilburg

Facebook

<https://www.facebook.com/KNNVTilburg/>

Redactioneel	1
KNNV-nieuws	2
Agenda	4
Nieuws uit de werkgroepen	9
Broedvogelinventarisatie in De Benedictus	10
Paddenstoelen in bosgebied De Rekken	13
Feestmaal	18
Natuurwerkdag op de Regte Heide	20
Uitgave boek: Coniocarpen, regenschaduw specialisten	24
Recensie Basisboek veldbiologie	26
Museumnieuws	28
Witte gij ut?	30
IVN-Nieuws	32

Redactioneel

De meest eenvoudige definitie van biodiversiteit is een graad van verscheidenheid aan levensvormen binnen een gegeven ecosysteem. Uiteraard is een grotere graad van verscheidenheid het ultieme doel. Iets soortgelijks moet voor mijn gevoel gelden voor ons blad De Oude Ley. De aangereikte informatie dient veelzijdig te zijn. Daarin lijkt het nummer dat nu voor u ligt erg geslaagd. Zo heeft Stella weer een achttal interessante excursies bij elkaar gesprokkeld. Berry laat in zijn verslag van de natuurwerkdag van de plagwerkgroep zien dat actief werken in de natuur niet alleen nuttig is maar ook gezellig. Suzanne probeert ons terecht over te halen om weer eens naar Natuurmuseum Brabant te komen om een mammoet te bewonderen en vooral ook een zeer grappige fototentoonstelling over dieren te gaan zien. Marie-Cécile heeft een vooraankondiging gemaakt van het Coniocarpenboek, dat ook zeer illustratief is voor het niveau van onze vereniging. Het is geschreven door twee leden, Klaas van Dort en Bart Horvers, en wordt in eigen beheer (door de KNNV-afdeling Tilburg) uitgegeven. Rob is een vaste toeleverancier die lezers via de rubriek Witte gij ut aanspoort om iets vreemds op natuurgebied bij hem te melden. Hij zit dringend verlegen om nieuwe toevoer. Laat hem niet in de steek want dan verliezen we een stukje biodiversiteit. Daarnaast weet hij elke keer weer op een fraai geschreven wijze de aandacht te vestigen op de stadsnatuur. Vanzelfsprekend hebben we nog meer kenners bij uitstek in huis en dan doel ik op de bijdragen van Guido en José over paddenstoelen en van Ralph over vogels. Ik wens eenieder wederom veel leesplezier.

Frans van den Heuvel

2022

En dan is het alweer 2022. Het bestuur wenst alle leden een goed en gezond nieuw jaar toe. Hopelijk gaat u een keer mee op excursie, komt u naar een lezing of neemt u deel aan een cursus.

We proberen alles zo te organiseren, dat u, ondanks belemmeringen zoals Corona, toch kunt deelnemen. Gelukkig nieuwjaar!

Algemene leden-vergadering

Op 25 januari 2022 staat 's avonds de jaarlijkse ALV gepland. Op dit moment is het nog niet duidelijk of deze fysiek kan doorgaan. Mocht het door coronamaatregelen niet fysiek kunnen, dan wordt het een digitale bijeenkomst. Half januari ontvangt u via de mail informatie hierover: agenda, jaarstukken en eventueel de Zoom-link.

Contributie

Bij deze Oude Ley treft u het verzoek aan om de contributie voor 2022 te betalen. De penningmeester hoopt dat u allemaal vóór 1 maart uw bijdrage gaat overmaken. Om verwarring te voorkomen vragen we u bij de mededelingen uw voor- en achternaam + postcode te vermelden.

KNNV-pas

Sinds de oprichting van onze afdeling in 1937 is er een sterke band met Natuurmuseum Brabant. We hebben daar ons onderdak voor de avondactiviteiten zoals werkgroepen, cursussen en lezingen maar ook zijn ruim 20 leden actief als conservator en werken aan de collectie.

De nieuwe directeur van Natuurmuseum Brabant is blij met deze samenwerking en zet ook een oude traditie voort: KNNV-leden van de afdeling Tilburg hebben, op vertoon van de speciale KNNV-pas, gratis toegang tot het museum. Deze pas treft u aan bij de mail van deze Oude Ley nr. 1 en kan digitaal meegenomen worden. Mocht u een papieren versie nodig hebben van deze pas, neem dan contact op met het secretariaat [✉ secretaris@tilburg.knnv.nl](mailto:secretaris@tilburg.knnv.nl)

Cursussen

De cursuscommissie probeert samen met IVN-afd. Tilburg een cursusprogramma voor 2022 en daarna op te zetten. Inmiddels is de Natuurscursus (coördinatie IVN) aangekondigd via de cursus-informatiemail en volgeboekt. Daarnaast was er nog een afgebroken cursus Ecologie. Henk Moller Pillot gaat deze afmaken in het voorjaar. De deelnemers van 2020 zijn hierover inmiddels geïnformeerd en willen weer graag aansluiten. Misschien is er nog een plaatsje open. Informeer daarvoor bij de secretaris.

Tenslotte zal Anne-Marie van Diepenbeek een korte cursus Diersporen geven in april. Informatie hierover en de mogelijkheid tot opgeven vindt u vanaf maart op de website.

Vergroening binnenstad

In het vorige nummer van De Oude Leij stond een artikel over de ontwikkeling/vergroening van de Tilburgse binnenstad. Namens de KNNV is Jeffrey Raymakers daarbij betrokken. Maar hij wil graag even een time out nemen en zoekt dus een (tijdelijke) opvolger.

Geïnteresseerd? Mail dan naar ✉ Jeffrey.Raymakers@gmail.com

Lezingen

In oktober en november zijn twee lezingen georganiseerd met aanmelden vooraf. Daarnaast werd de lezingenavond verplaatst naar de donderdag, zodat er meer belangstellenden konden komen.

Toch is de groep aanwezigen niet zo groot. Corona maakt ons wat voorzichtiger: men komt nog niet graag in een volle ruimte om een lezing te volgen. Besloten is om in het voorjaar van 2022 geen nieuwe lezingen te organiseren en de ontwikkelingen even af te wachten.

Coniocarpen

Als deze Oude Ley bij u in de bus valt, is er een nieuw, bijzonder boek verschenen onder de vlag van de afdeling Tilburg.

Bart Horvers en Klaas van Dort hebben foto's en tekst verzorgd over een hele specifieke groep binnen de korstmossen: Coniocarpen.

Hans Lodewijkx tekent voor de vormgeving. Elders in deze Oude Ley staat uitgebreide informatie. Nieuwsgierig? U kunt het boek via de website van KNNV afd. Tilburg bestellen voor € 25,-

Biotoop voor Groen schorssteeltje op Klein Profijt (foto B. Horvers)

Datum	Onderwerp
8 januari	Midwinterwandeling Baardwijkse Overlaat.
14 januari	Wandeling door het Quirijnstokpark.
22 januari	Wandeling over de vestingwallen van Heusden.
11 februari	Op zoek naar de uil.
19 februari	Excursie naar de Noordwaard.
11 maart	Wandeling door Papschot en Overbroek.
26 maart	Excursie naar de Kornse Boezem.
8 april	Wandeling door Landgoed Heerenbeek.

Afspraken KNNV-excursies in verband met het coronavirus

Alle excursies zijn onder voorbehoud vanwege de coronamaatregelen. Actuele informatie vind je op de website van de KNNV-afdeling Tilburg onder 'Agenda'. Mochten er in deze weer versoepelingen komen dan gelden de volgende afspraken:

- Per excursie mag een bepaald maximaal aantal personen deelnemen.
- Omdat het aantal deelnemers per excursie beperkt is, is het niet meer mogelijk om je tegelijk voor meerdere excursies aan te melden. Vandaar dat bij elke excursie de periode waarbinnen je je kunt aanmelden is aangegeven.
- Vooraf aanmelden bij de excursieleider -binnen de aangegeven periode- is noodzakelijk: geef je naam en telefoonnummer door, liefst per e-mail.
- De deelnemers, die zich hebben opgegeven, hebben geen klachten. Anders melden zij zich weer af.
- De deelnemers zijn zelf verantwoordelijk voor het houden van 1,5 meter afstand ten opzichte van elkaar.
- Deelnemen aan een activiteit is geheel op eigen risico.
- Kom op de fiets of met eigen vervoer. Carpoolen kan alleen met een mondkapje.

Toelichting op de agenda

KNNV-excursies zijn in principe bestemd voor KNNV-leden. Wil je deelnemen maar ben je geen lid, neem dan contact op met het secretariaat (☎ 013-5436541).

Het is verder gewenst mee te nemen: verrekijker, loep en bij langere excursies eten en drinken. Bij extreem slecht weer kan de excursieleider besluiten de excursie niet door te laten gaan. Bel bij twijfel de excursieleider. Ook voor nadere informatie kunt u bij hem/haar terecht.

Heb je wensen om eens naar een bepaald gebied te gaan, of een bepaald thema, of andere ideeën, laat het ons weten, zodat wij deze wensen in ons programma kunnen opnemen. Hopelijk tot ziens op een van onze excursies.

8 januari Zaterdag

Onderwerp	Midwinterwandeling Baardwijkse Overlaat
Tijd	10.00 - 15.30 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Wagnerplein, verzamelen voor de Drieburcht.
Contact	In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Stella Wesel (☎ 06-27055446 of ✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Van 31 december t/m 6 januari kun je je aanmelden. We rijden met de auto naar de plaats van bestemming. Wil je bij aanmelding aangeven of je een auto hebt en een mondkapje meenemen.
Omschrijving	De oude functie van de Baardwijkse Overlaat zit nog altijd in zijn naam verwerkt. Het gebied werd vroeger gebruikt als overlaat. Bij hoge waterstanden in de Maas stroomde het water naar de Overlaat zodat stroomafwaarts geen dijken doorbraken. Hierdoor ontstonden zogeheten spoelgaten. De verschillende spoelgaten geven onderdak aan kikkers en salamanders. Het gebied kenmerkt zich door een afwisseling van vennen, bossen en grazige weilanden. Natuurmonumenten heeft met succes de Amerikaanse vogelkers in de Baardwijkse Overlaat bestreden en laat ook grazers hier hun werk doen. Ben Akkermans neemt ons mee door dit gebied. Na afloop van de wandeling is de traditie om iets te eten in de plaatselijke horecagelegenheid als het coronabeleid dit toelaat.

14 januari Vrijdag

Onderwerp	Wandeling door het Quirijnstokpark
Tijd	9.00 uur - 11.30 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats midden tussen de twee flats aan de Sweelincklaan.
Contact	In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Stella Wesel (☎ 06-27055446 of ✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Van 6 januari t/m 12 januari kun je je aanmelden.
Omschrijving	Het Quirijnstokpark is gelegen aan de Sweelincklaan in Tilburg Noord. Eind jaren 70 is dit wijkpark aangelegd. Er moest een landschappelijk park komen als buffer tussen de woonwijk Tilburg Noord en industrieterrein Loven. Het park is aangelegd op puinresten van de Noordhoekkerk en textiel fabrieken, daardoor is het park lichtglooiend. In het park ligt een speels slingerende vijver. Een deel van de vijver heeft natuurlijke begroeiing met inheemse beplanting die aantrekkelijk zijn voor insecten, amfibieën en watervogels. Langs de oostkant zijn bomen en struiken geplant om zo geen zicht meer te hebben op het industrieterrein Loven. Een kleine greep uit het grote aantal inlandse boomsoorten dat er voorkomt: berk, beuk, eik, wilg en zwarte els. Natuurlijk zijn er ook exoten geplant zoals o.a. de Chinese slangenschorsedoorn en de moerascipres. Er zijn ook een aantal bloemenweides aangelegd die extensief beheerd worden.

22 januari Zaterdag

Onderwerp	Wandeling over de vestingwallen van Heusden
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Wagnerplein, verzamelen voor de Drieburcht.
Contact	In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Stella Wesel (☎ 06-27055446 of ✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Van 14 januari t/m 20 januari kun je je aanmelden. We rijden met de auto naar de plaats van bestemming. Wil je bij aanmelding aangeven of je een auto hebt en een mondkapje meenemen.
Omschrijving	Vestingstad Heusden is één van de eerste Hollandse steden die omringd is door een stadsmuur. Daarna zijn er vestingwallen gebouwd om het stadje te beschermen. Nu zijn deze vestingwallen, met de resterende muur langs de Maas, in Heusden beschermd cultureel erfgoed. Heusden met zijn grachten, ravelijnen en bastions en de aarden wallen is omgeven door grote waterpartijen zoals de Bergse Maas en de Natte Gracht. We maken er een wandeling langs de oevers. In de winterperiode hebben deze wateren een grote aantrekkingskracht op allerlei watervogels. In het stadje zelf is het nu nog lekker rustig.

11 februari Vrijdag

Onderwerp	Op zoek naar de Uil
Tijd	16.30 - ongeveer 21.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbosseweg, Tilburg.
Contact	In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Mirjam Sikkers (☎ 06-82595787 of ✉ msikkers@planet.nl). Je kunt je aanmelden van 1 t/m 10 februari.
Omschrijving	Het betreft een avondexcursie per fiets. We gaan ongeveer 10 km fietsen om het leefgebied van de Rans-Steenvos- en Kerkuil te bezoeken. Bij voorbaat kunnen we zeker zijn van de roestplekken van de Ransuil, om de andere uilen te ervaren hebben we geluk nodig.

19 februari Zaterdag

Onderwerp	Excursie naar de Noordwaard
Tijd	9.00 - 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Wagnerplein, verzamelen bij de Drieburcht.
Contact	In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Stella Wesel (☎ 06-27055446 of ✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Van 10 februari t/m 17 februari kun je je aanmelden. We rijden met de auto naar de plaats van bestemming. Wil je bij aanmelding aangeven of je een auto hebt en een mondkapje meenemen.

Omschrijving   Begin deze eeuw is een groot deel van de Polder Noordwaard door Rijkswaterstaat ontpolderd in het kader van het plan Ruimte voor de Rivier.

Het nieuwe deel is ontstaan na afronding van een deelproject van ruim 600 ha 'Ruimte voor de Rivier'. Inmiddels is er een prachtig waterrijk gebied ontstaan met kraakhelder water dat druk bezocht wordt door vogels. Een zeer mooie en belangrijke toevoeging aan de Biesboschnatuur. De 600 ha mogen niet bevaren en bevestigd worden en daar spelen vele duizenden vogels op in. Reigers, eenden, futen en arenden zien dit gebied écht als hun keuken en slaapkamer. Het hele jaar door kun je hier ontelbaar veel vogels zien. In de broedtijd broeden er duizenden vogels zoals kokmeeuwen, zwartkopmeeuwen en visdieven op het grote eiland. In de winter is dit gebied een geliefde plek bij jonge zeearenden.

11 maart Vrijdag

Onderwerp   **Wandeling door Papschot en Overbroek**

Tijd   9.00 - 13.00 uur.

Locatie/Vertrek   Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbosseweg, Tilburg.

Contact   In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Stella Wesel (☎ 06-27055446 of ✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Van 2 maart t/m 9 maart kun je je aanmelden. We rijden met de auto naar de plaats van bestemming. Wil je bij aanmelding aangeven of je een auto hebt en een mondkapje meenemen.

Omschrijving   Het gebied tegen de Belgische grens rond het ven Papschot is oorspronkelijk een heidegebied. Momenteel wordt het gebied beheerd door Het Brabants Landschap met als doel opnieuw vochtige heide te laten ontstaan. De Poppelsche Lei kronkelt mooi door dit gebied.

Het natuurgebied Overbroek ligt in Droog-Haspengouw met de beek De Herk centraal door het gebied. De vallei bestaat voornamelijk uit natte hooilanden door de mineraalrijke kwel. De kwel zorgt voor een vermenging van mergel, hier niet diep onder het oppervlak evenals de het alkalisch veen.

Door deze unieke combinatie herbergt dit gebied een interessante flora met diverse orchideeën en interessante zeggesoorten.

Jan Cortens is de gids deze ochtend en zal ons door dit gebied leiden.

26 maart Zaterdag

Onderwerp	Excursie naar de Kornse Boezem
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Wagnerplein, verzamelen bij de Drieburcht.
Contact	In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Mirjam Sikkers. (📞 0682595787 of ✉ msikkers@planet.nl). Je kunt je aanmelden van 13 t/m 24 maart. We rijden met de auto naar de plaats van bestemming. Wil je bij aanmelding aangeven of je een auto hebt en neem een mondkapje mee.
Omschrijving	In het Land van Heusden en Altena ligt een stukje Biesbosch met de naam Kornse Boezem. Dit oude boezemgebied werd vroeger gebruikt als buffer voor overtollig water uit de polders. Nu wordt dit moerassig pareltje gekoesterd als een Natura 2000-gebied. Het is een afwisseling van moerasbos, rietvelden, waterpartijen en hooilanden. Er groeien zeldzame planten zoals holpijp en waterdrieblad. Het verschil in habitat trekt veel soorten vogels, insecten en waterdieren aan. Dit nu nog geïsoleerde gebied krijgt een verbindingzone met het Pompveld. Een ideaal gebied voor ons om er eens te gaan kijken.

8 april Vrijdag

Onderwerp	Excursie door Landgoed Heerenbeek
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi Spoordijk/Doornbossestraat Tilburg.
Contact	In verband met het coronavirus is aanmelding verplicht bij Stella Wesel (📞 06-27055446 of ✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Van 31 maart t/m 6 april kun je je aanmelden. We rijden met de auto naar de plaats van bestemming. Wil je bij aanmelding aangeven of je een auto hebt en neem een mondkapje mee.
Omschrijving	Heerenbeek is één van de leembossen die deel uitmaken van het meer dan 1300 hectare grote gebied Mortelen en Scheeken. Het landgoedbos is relatief oud, namelijk uit de 2e helft van de 18e eeuw. In tegenstelling tot De Mortelen, dat afwisseling van landbouwgrond en bospercelen kent, is het bos in Heerenbeek aaneengesloten. Driekwart van het gebied bestaat uit vochtig loofbos. Men heeft hier vooral populieren aangeplant. De vochtige bodemgesteldheid wordt mede veroorzaakt door de leemlagen in de bodem. Er groeien in het voorjaar veel plantensoorten, zoals bosanemoon, slanke sleutelbloem, eenbes en grote keverorchis. Daarnaast worden zwarte rapunzel, kleine valeriaan, boskortsteel, gulden boterbloem en schaafstro gevonden. Tot de broedvogels behoren boomvalk, torenvalk, bosuil, ransuil, steenuil, middelste bonte specht en houtsnip.

Plagwerkgroep   Activiteiten en wetenswaardigheden van de plagwerkgroep

Nieuwe leden: De werkgroep is uitgebreid met 4 aspirant-leden. Hopelijk bevat het en sluiten ze zich formeel aan. Hierdoor is de grens van het aantal leden van de werkgroep bereikt.

Natuurwerkdag: De Natuurwerkdag op 6 november was wederom een succes. Ruim 70 mensen hebben een dagje meegeholpen op de hei.

Plan Boom: De Provincie Brabant wil 1 miljoen bomen gaan planten en hebben vrijwilligersgroepen gevraagd of ze daarbij willen helpen (Plan Boom: Plantactie door vrijwilligersgroepen). Wij hebben daar onze medewerking aan toegezegd. We gaan een houtwal planten en onderhouden op De Ooievaarsnest.

Jongeren betrekken: De provincie Brabant wil de jeugd meer betrekken bij de natuur. Daarvoor hebben ze de medewerking gevraagd van vrijwilligersgroepen. De bedoeling is om een dag(deel) met een schoolklas lichte werkzaamheden uit te voeren in de natuur. Wij verzorgden een natuurklusdag op 23 november voor groep 7 van basisschool 't Schrijverke uit Goirle.

Wilgen knotten: In dit winterhalfjaar gaan we wilgen knotten. Als dat bevalt kan dat een jaarlijks terugkerende activiteit worden.

Film Brabants landschap: Vorig jaar heeft Brabants Landschap een film gemaakt over landschapsbeheer. Daarin zijn de meeste aspecten van landschapsbeheer in beeld gebracht. De filmploeg is ook bij onze werkdag komen filmen. Deze film is op 2 november in première gegaan. Alle mensen die op de film staan of meegeholpen hebben zijn uitgenodigd om daarbij aanwezig te zijn en 5 mensen van onze groep hebben de 'rode loper' betreden. Het is een mooie film waarin wij goed in beeld zijn gebracht en sommigen zelfs wel 6 keer. De film wordt de komende tijd in diverse filmhuizen getoond.

Broedvogelinventarisatie in De Benedictus

Ralph Akkermans

De Benedictus

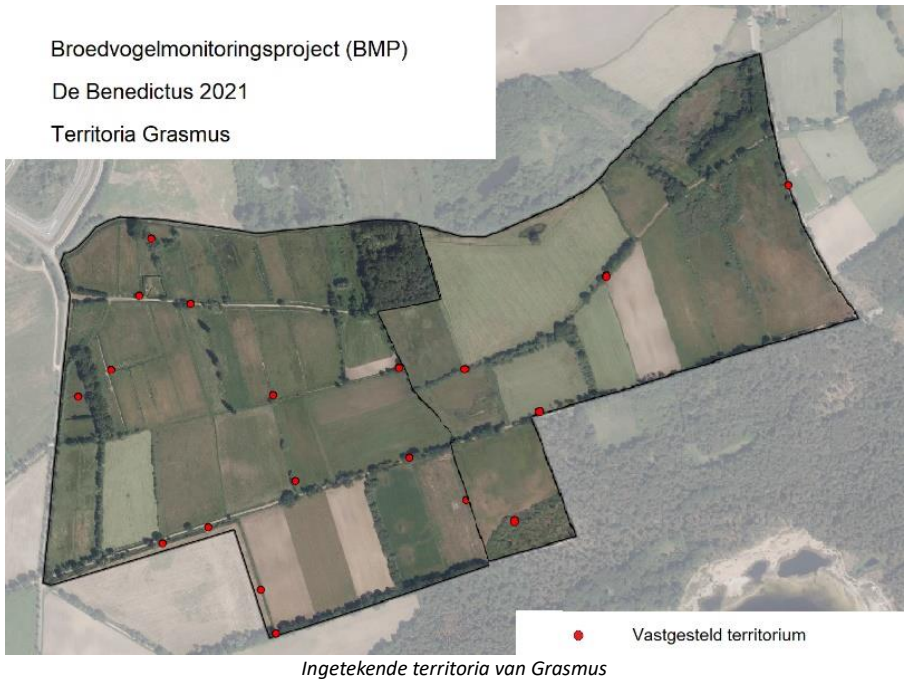
In 2021 zijn voor het eerst de broedvogels geïnventarieerd in De Benedictus. Het gebied dat is geïnventarieerd, ligt ten zuiden van de Voorste stroom en ten noorden van de Oisterwijkse bossen, tussen de Baksevenweg en Sparrendreef. De Benedictus wordt door de Stichting Duurzaamheidsvallei vanaf komend jaar ingericht voor de natuur. Het idee is om de broedvogelpopulatie elk jaar in beeld te brengen om zo de veranderingen te volgen. Met de gegevens van 2021 is daarvoor de basis gelegd.

Het inventariseren van de broedvogels gaat via een gestandaardiseerde BMP methode die in heel Nederland hetzelfde is. Kort samengevat worden in de periode tussen maart en juni minimaal 7 tellingen gehouden. Dat gebeurt vanaf ca 1,5 uur voor zonsopkomst tot maximaal 2 uur daarna (omdat de vogels rond zonsopkomst met hun zang het meest actief zijn om hun territorium te markeren). En ja, de zon komt in mei al erg vroeg op! Het voordeel is dat het landschap dan vaak erg fraai is en je na zo'n telling nog steeds vroeg op het werk kunt zijn.

Fraai en fris ochtendmoment (foto R. Akkermans)

Ben en Ralph Akkermans (vader en zoon en lid van de vogelwerkgroep KNNV Tilburg) hebben de tellingen uitgevoerd, soms vergezeld van andere geïnteresseerde vogelaars. Van elke vogel wordt tijdens een bezoek (al lopende door het gehele terrein) een aantal gegevens als: soort, locatie, activiteit e.d. ingevoerd. Dat invoeren gebeurt op een smartphone of tablet. De data wordt na een telling geüpload naar een website (Sovon vogelonderzoek) en nadat alle tellingen zijn uitgevoerd, rolt (bijna) automatisch het aantal broedterritoria uit de computer. Daar zitten heel veel rekenregels en voorwaarden aan. Het resultaat is een lijst met per soort het aantal territoria en een kaart waarop die territoria (globaal) zijn ingetekend.

Waargenomen vogelsoorten

In De Benedictus zijn in deze periode in totaal 75 vogelsoorten waargenomen, waarvan er 49 als broedvogel zijn vastgesteld. De niet-broedvogels zijn vaak vogels die hier tot laat in het seizoen overwinteren en daarna verhuizen naar Noord-Europa. Het totaal aantal territoria is 294. In de top 5 qua aantallen staan: Winterkoning (21 territoria), Merel en Tjiftjaf (beiden 20 territoria), Grasmus (19 territoria) en Zwartkop (18 territoria). Dit zijn allemaal soorten die kenmerkend zijn voor halfopen (park)landschap. En dat is ook hoe De Benedictus er nu al deels uit ziet. Een aantal bijzonderheden: 10 territoria van Roodborsttapuit en 6 territoria Spotvogel is vrij veel voor zo'n gebied. Verder zijn territoria vastgesteld van bijzondere soorten als Appelvink, Blauwborst, Goudvink, Kleine bonte specht, Koekoek, Matkop en Wielewaal.

Boek De Voorste Stroom

In het recent verschenen boek *De Voorste Stroom* staat in hoofdstuk 3 een beschrijving van de planten en dieren in het beekdal. Er zijn ook gegevens opgenomen van een vogelinventarisatie in 1988. In hoofdstuk 4 van het boek wordt specifiek ingegaan op de vogelstand. Het is best opmerkelijk dat in ongeveer 30 jaar tijd de Kievit in De Benedictus van ca 15 paar naar slechts één is gezakt en Nachtegaal, Veldleeuwerik en Patrijs zijn verdwenen. Daartegenover staat dat er ook nieuwkomers zijn, zoals Kleine bonte specht en Appelvink. Van de Roodborsttapuit zijn alleen al in De Benedictus 10 territoria vastgesteld. In 1988 in het gehele gebied tussen Moerenburg en Heukelom slechts 3. Veranderingen in de vogelstand hebben niet alleen met het landschap ter plaatse, maar ook met veranderingen in heel Nederland te maken, zelfs tot in Afrika toe. Het is dus niet zo gemakkelijk om zomaar conclusies te trekken, maar dat er nog volop kansen zijn om de vogelstand in dit gebied op te krikken, spreekt voor zich.

Benieuwd naar verandering

Het aantal vogels van natte moerassige gebieden is nog wat laag of ontbreekt zelfs in De Benedictus. Dat zijn vaak ook de wat minder algemene soorten van Nederland waar het minder goed mee gaat. Omdat De Benedictus een laag en nat gebied is, kan dat een erg geschikt gebied worden voor deze meer bedreigde soorten. Gedurende de komende jaren zullen we proberen telkens de broedvogels te blijven inventariseren. We zijn benieuwd naar de veranderingen.

Welke potentie heeft dit gebied (foto R. Akkermans)

Paddenstoelen in De Rekken

Guido Stooker & José Langens

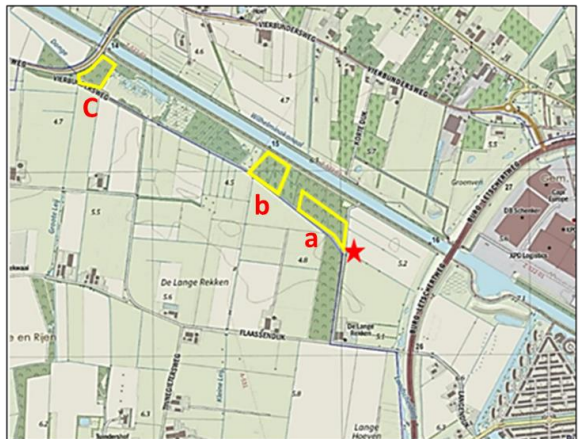
Bosgebied van De Rekken

Het afgelopen jaar heeft de Paddenstoelenwerkgroep van de KNNV-afd. Tilburg voor het eerst een bezoek gebracht aan het bosgebied van De Rekken. Er zijn twee veldbezoeken aan het gebied gebracht: op 19 september en op 22 oktober 2021; beide ochtendexcursies duurden een halve dag. Het gebied is slecht toegankelijk. Er zijn geen paden en de sterke bramenondergroei is voor een paddenstoelexcursie nogal beperkend. Toch werden veel verschillende paddenstoelen gezien en enkele bijzondere waarnemingen gedaan.

Jong bos

De Rekken is een relatief jong bos, midden 80-er jaren van de vorige eeuw aangeplant in het kader van de ruilverkaveling Gilze-Bavel-Rijensbroek. De merendeels vochtige bossen zijn heel planmatig in opstanden van verschillende boomsoorten aangelegd. De bosvakken bestonden oorspronkelijk uit populier, Es, wilg en Zomereik. Later zijn daar spontaan andere boomsoorten, zoals Zwarte els, Vogelkers, Lijsterbes, Boswilg en moerasstruwelen in de struiklaag gaan groeien. Het bos ligt in een smalle zone (max. 100m breed) langs het Wilhelminakanaal en staat als gevolg van de hogere waterstand in het kanaal hydrologisch gezien onder relatief sterke kwelinvloed. Het bosbeheer bestond tot voor

kort al tientallen jaren uit een 'nietsdoen-beheer'. In 2021 is echter de door de Essentaksterfte-ziekte aangetaste Essenopstand grootschalig gekapt. Die taksterfte wordt veroorzaakt door het Vals essenvlieskelkje, een invasieve exoot uit Oost-Azië, die inmiddels vele Essenbossen in Nederland fataal is geworden. Het bosgebied kent derhalve een hoog aandeel dik, staand of liggend dood hout. Het merendeel van de gevonden fungi kent een saprofytische* levenswijze. Deze leefwijze is kenmerkend voor loofbossen (zowel op arme, als rijke bodems) met veel dode stobben, stammen, stronken, takhout en afgevalen bladeren. Een enkeling prefereert als substraat strooiselrijke humus of humusrijke grond.

* Saprofyt is: plantaardig organisme of een schimmel die zijn celmateriaal opbouwt door het opnemen van organische stoffen uit dode andere organismen.

Deelnemers

Het jaar 2021 wordt, in tegenstelling tot de drie voorgaande jaren, weerkundig gekenmerkt door een koud, nat voorjaar, een normale, maar regenrijke zomer en een natte herfstperiode. Het gebied was mycologisch gezien nog een 'onontgonnen' gebied, maar de verwachtingen waren vanwege de natte omstandigheden toch hooggespannen. De deelnemers aan de eerste excursie waren: Irma Biemans, Beppie Verhage, Cor en Marij Klijsen, Perry Hoek, Henriëtte Stuurman, Mieke Leerschool, Loes van Gorp, José Langens en Guido Stoker. Tijdens het tweede veldbezoek waren Bart Horvers, Marcel Mutsaers, Beppie Verhage, Guido Stoker en José Langens aanwezig.

Leden aan het werk (foto G. Stoker) (foto M. Mutsaers)

Resultaten

Tijdens het eerste veldbezoek is voornamelijk het elzen-eikenbos (a; zie bijgevoegde figuur 1) aan de oostzijde van de Rekken bezocht. Bij het tweede bezoek zijn in het centrale bosgebied het sterk in verval zijnde populierenbos (b) en daarna aan de uiterste westzijde het abeelenbos (c) geïnventariseerd. Er zijn gedurende beide excursies in totaal 109 verschillende fungi gevonden, variërend van het uiterst minieme Doorschijnend langdraadwatje tot de flink uit de kluitengewassen Echte tonderzwam.

Echte tonderzwam (foto G. Stoker)

Tijdens het bezoek van 19 september werden in het elzen-eikenbos 39 verschillende soorten fungi gevonden. Op 22 oktober werden in het populierenbos 48 soorten aangetroffen en in het abeelenbos nog eens 40 andere paddenstoelen. Tijdens de verplaatsing werden in andere biotopen ook nog vier andere paddenstoelen aangetroffen. De in dit artikel gepresenteerde soortenlijst geeft per locatie de soortenlijst van elk onderzocht bostype. Tijdens het eerste bezoek waren de deelnemers enthousiast door het ontdekken van een fraai exemplaar van de Spikkelplooiparasol, voorts ondermeer de Grondhertenzwam, Asgrauwe kaaszwam, Blauwvlekkende fluweelboleet en het Heksenschermpje. Door de overvloedige bramengroei waar de deelnemers zich door heen moesten wringen, kreeg de excursie door het elzen-eikenbos het karakter van een echte expeditie. Het bezoek aan de aftakelende populierenopstand met veel liggend dood hout was ook nogal vermoeiend door de sterke vergassing waardoor men de benen nogal hoog moest tillen, ook om de onder het bossige gras verborgen boomlijken te ontwijken. Maar dat dikke dode hout leverde wel interessante paddenstoelen op. Tot slot van die excursie dachten we nog even de abeelen-opstand te bekijken. Maar het bosje was erg soortenrijk met andere soorten dan tot die dag gevonden. Daar moeten we het volgend jaar maar beginnen!

Bijzondere waarnemingen

Vrijwel alle waargenomen fungi zijn niet zeldzaam, komen algemeen verspreid in Nederland voor en zijn niet bedreigd (TNB-Rode Lijst NMV). Toch werden de liefhebbers verrast door enkele niet alledaagse vondsten. In het elzen-eikenbos werd het uiterst zeldzame Harig saffraanoorzswammetje aangetroffen en op de dikke stammen van omgewaaide populieren het ook al vrij zeldzame Bloedrode meniezswammetje. De Roodsteelfluweelboleet, de Vissige knolrussula en de Witte dwergpegelzwam zijn ook minder algemene tot zeldzame fungi. Op de Rode Lijst-Paddenstoelen van de NMV staan de Appelrussula en de Paarse schijnridderzwam, beide als 'kwetsbaar' aangemerkt.

Fopdraadwatje (foto B. Horvers)

Natuurlijk werden er weer een aantal slijmzwammen (Myxomycetes) aangetroffen die de interesse van fotograaf Bart Horvers hadden. Nog afgezien van de fraaie miniatuur-uitvoeringen van deze schimmels, zijn alléén al door de naamgeving soorten als het Doorschijnend langdraadwatje, het Fopdraadwatje en het Gewoon ijsvingertje het vermelden waard.

De verschillende zakjeszwammen (Ascomycetes) die werden aangetroffen, zorgden voor de excursiedeelnemers ook voor een aantrekkelijke afwisseling met de 'gewonere' paddenstoelen, zoals bijvoorbeeld het Eikelbekertje, Eivormig ruigkogeltje, Wimpervormig vlieskelkje, Genaveld sapbekertje en de Houtknotszwam (in de volksmond ook Dodemansvingers geheten). En wat te denken van een drillerig geleipuddinkje op een takje waar we door de kenners op gewezen werden en Klontjestrilzwam heet. Of de Echte judasoor, die als je de onderkant bekijkt terecht deze naam draagt. Ik kijk alweer uit naar volgend jaar.

Echte judasoor (foto: G. Stooker)

Dankwoord

Alle waarnemingen zijn door José gevalideerd en voorzien van de correcte benaming. Vrijwel alle paddenstoelen zijn ingevoerd op waarneming.nl. Voorts dank aan Bart Horvers voor de determinatie van enkele minipietertjes en het beschikbaar stellen van foto's van enkele zeldzaamheden. Ook Marcel Mutsaers wordt bedankt voor de paddenstoelfoto's.

Elzenweerschijnzwam met gutatiedruppels (foto M. Mutsaers)

Houtknotszwam (foto M. Mutsaers)

Rob Vereijken

De kerststal

Het zou zo'n gezellig etentje worden met een bijzonder feestelijke aankleding. De eigengemaakte kerststal was natuurlijk weer het pronkstuk. Uit de doos kwamen de herders met hun leren jassen en de bijbehorende schaapskudde van echte schaaप्swol. In eerste instantie leek er niets aan de hand, tot iemand opmerkte dat de schaaप्jes toch wel wat grauwig waren. Goed kijkend zat tussen de wol fijn gruis en lichtbruine huidjes. Ook de jassen van de herders waren kaal geworden. De tapijtkever was blijkbaar al wat eerder aan zijn feestmaal begonnen.

De tapijtkever en de museumkever

De tapijtkever en de nauwverwante museumkever zijn het liefst buiten. Ze bezoeken bloemen en snoepen van het stuifmeel en de nectar. Het zijn kleine kevertjes met een lengte van zo'n 3 tot 4 millimeter. De tapijtkever heeft donkere schilden met daarop witte of oranje schubben. De museumkever lijkt er veel op, maar is over het algemeen veel donkerder van kleur. De beide volwassen kevers eten vooral plantaardig en de larven leven van afgestorven delen van een dier. In de vrije natuur zoekt een vrouwelijke kever een oud vogelnest op en legt daarin in april en mei wel 100 eieren. De uitgekomen larven gaan op zoek naar veren, botresten en mogelijk ook nog een dood vogeltje. De lichtbruine larfjes doen zich daaraan te goed en groeien tijdens hun ontwikkeling een paar keer uit hun flink en lang behaarde huid. Als ze hun eetplek hebben verlaten, verraden ze door de achtergebleven huidjes dat ze er hebben huisgehouden. Worden de uiteindelijk wel 2 centimeter lange larven belaagd, dan gebruiken ze twee bosjes haren op het achterlijf om de plager af te schrikken.

Gewone tapijtkever, larve (foto Saxifraga-F. Bink)

Dode dieren of resten in huis

De tapijt- en museumkever zijn zo berucht omdat ze ontdekt hebben dat in onze huizen ook een heleboel dode dieren of resten te vinden zijn. Hele kasten en zolders liggen vol met bijvoorbeeld wol, leer, zijde en bont. De kevers vliegen ons huis binnen en ze vinden al snel een rest van een overleden dier. De eitjes worden erin gelegd, de kever sterft, en de hongerige larfjes gaan aan de slag tot ze in februari of maart verpoppen. De fijnkorrelige poep valt in het vloerkleed of de wollen trui. In regelmatig gebruikte en gewassen kleding tref je ze eigenlijk nooit aan. Aantrekkelijk zijn spullen die je een langere tijd in een doos of zak bewaart.

Mottenballen

Toen ik jong was bewaarde ik bijna alles uit de natuur. Vogelveren en hele vleugels lagen onder mijn bed, ik kookte schedels uit en prikte insecten op. Het was vaak triest om te zien wat die keverlarfjes bij mij in huis aanrichtten, als zo'n hongerig typ aan een mooie vlinder in mijn insectendoos had zitten knabbelen. Ook kropen de harige jongen weg tussen mijn veren. Mottenballen hielpen wel een tijdje, maar vaak hield ik dat weer niet goed bij en dan waren de ballen alweer verdampt en de larven waren terug.

In Natuurmuseum Brabant is een enorme collectie van duizenden dode dieren. Die liggen allemaal klaar om door de tapijt- en museumkever te worden opgegeten. Dat is natuurlijk dé nachtmerrie van de conservator. Vroeger werden ook kamferballen ingezet om de kevers buiten de deur te houden. De laatste jaren is dat spul taboe in het museum. Nu gaat de opeetbare collectie regelmatig 2 weken op wintervakantie naar de diepvries. Op een temperatuur van -20°C sterven de meeste larven en eieren. Heb je ook in je eigen huis de keverlarven rondlopen, pas dan je diner tijdens de feestdagen maar aan. Maak je diepvries leeg en vul hem met de aangetaste schapen en herders. Dan heb je het volgend jaar weer een echt ouderwets gezellig Kerstfeest.

*Twee larven vreten wesp aan in een collectie.
(foto Michal Mañas)*

Natuurwerkdag op de Regte Heide

Berry Staps

Sobere Natuurwerkdag

De opkomende zon kleurt de ochtendhemel vuurrood. Een ree besluit het bos in te springen als we te dichtbij komen. De eiken kleuren in de meest denkbare variaties van groen naar roodbruin. Zomaar een paar waarnemingen als begin van een mooie natuurwerkdag. Na de annulering van de natuurwerkdag vorig jaar zijn we weer blij dat het dit jaar weer door kan gaan. De voorgaande dagen was het overigens nog wel spannend. Met de oplopende coronabesmettingen was annulering niet ondenkbaar. Maar met een aantal kleine coronamaatregelen kon het toch doorgaan. Door coronamaatregelen is de opzet dit jaar wel wat soberder. We hebben het aantal bezoekers beperkt, geen schuiltent gemaakt en geen informatiestand. Daardoor is de 1,5 m regel goed uit te voeren. Het opbouwen van het 'basiskamp' is door de vele helpende handen mooi op tijd klaar. De 'stoeltjes' staan opgesteld, het kampvuur brandt en de koffie is klaar. We hebben het weer gered.

Het kampvuur wordt vakkundig aangemaakt door Ties (foto B. Staps)

**Geen
afmeldingen**

Langzaam druppelen de bezoekers binnen, de eerste al om 9 uur. Dat was een beetje te vroeg, maar om 10 uur zijn de meeste mensen nog niet gearriveerd. Twijfel slaat toe. Heb ik een onjuiste routinformatie gegeven, is de plek te moeilijk vindbaar, of zijn de deelnemers toch afgehaakt door corona? Maar gelukkig zitten even na 10 uur alle 70 deelnemers aan de koffie, thee of ranja. Voor zover ik weet heeft niemand zich afgemeld door corona. We kunnen beginnen!

Aandachtig gehoor bij de start van de natuurwerkdag (foto B. Staps)

**Natte
natuurparel**

Dit jaar hebben we het ‘basiskamp’ opgezet aan de rand van de Regte Heide, op de grens van natuur en landbouw. Maar dat gaat veranderen. De rand van de Regte Heide gaat opschuiven. Over enige tijd wordt de naastgelegen akker getransformeerd naar een natte natuurparel. Stuwten in sloten worden verhoogd en de toplaag van de akker wordt verwijderd. Dat zal de biodiversiteit sterk doen verbeteren. Tot die tijd is het van belang om de bestaande biodiversiteit te behouden. Enkele jaren geleden is de bosrand langs de akker minder strak gemaakt. Er zijn inhammen gemaakt waardoor de rand meer variatie heeft gekregen. Daardoor zijn er verschillende biotoopjes ontstaan, zonnig, schaduw, vochtig, droog. Daar profiteren veel insecten van. Die zijn een superbelangrijke schakel in de biodiversiteitsketen.

Inmiddels zijn de inhammen weer behoorlijk dicht gegroeid. Door het open te maken creëren we weer mogelijkheden voor de insecten en de planten en de dieren in de keten. Hopelijk is deze opschoonronde voldoende om de tijd te overbruggen tot de natte natuurparel is gerealiseerd. De deelnemers worden verdeeld over 6 groepjes die elk een deel van de bosrand onder handen nemen. Er is een uitzondering gemaakt voor de Scoutinggroep. Als we deze groep Bevers met scherpe zagen, tangen en schoppen het veld in worden sturen, zal de voorraad pleisters snel opraken. De Bevers krijgen een eigen project waar ze kleine dennetjes uit kunnen trekken zonder gereedschap. De overige 5 groepjes pakken de bosrand aan. Bomen en struiken worden in rap tempo verwijderd en mooi op rillen gelegd. Er staan echter ook nogal wat braamstruiken. Die mogen ook weg maar dat is niet de populairste klus. Toch worden er vele bramen verwijderd. Chapeau.

Als ik even ga kijken naar de voortgang van de Bevers zie ik de begeleiders druk bezig om de dennetjes te verwijderen en de kinderen zaten ergens in een boom. De leiding probeerde zich nog te verontschuldigen maar nadat ik had uitgelegd dat dit volledig overeenkomt met mijn verwachtingen was dat niet meer nodig.

Op de voorgrond de begeleiders aan het werk en op de achtergrond de spelende scouts (foto B. Staps)

Tijdens de pauze wordt de soep traditioneel uit de kookpot opgediend. De stoeltjes zijn keurig op 1.5 m afstand gezet zodat conform coronamaatregelen geluncht kan worden.

Er is altijd veel belangstelling voor de soep uit de 'heksenketel' (foto B. Staps)

Het jongste lid

Ons jongste lid van de Plagwerkgroep is zeer leergierig en wil alles weten over de natuur. En zoals vaak, meer vragen dan antwoorden.

Zijn werkzaamheden werden meerdere malen onderbroken om heel even naar de overvliegende raven te kijken.

Dit jaar hebben we ook hulp gekregen van een leerling van het Mill Hill College. Hij heeft ervoor gekozen om zijn maatschappelijke stage bij ons te doorlopen.

We zijn blij met deze aanvulling van jongeren. Het trekt de gemiddelde leeftijd van de leden flink omlaag.

Als de klok richting 3 uur gaat is de energie van de meeste werkers behoorlijk opgebrand. Maar de resultaten zijn dan ook goed te zien. De bosrand is weer open en kan weer door insecten bezocht worden.

Na een afsluitend rondje koffie gaat iedereen voldaan naar huis.

Behalve ons jongste lid die wil nog graag wat foto's maken van de raven.

Uitgave boek: Coniocarpen, regenschaduw specialisten

Bijzondere schimmels

Al vele jaren onderzoeken Klaas van Dort en Bart Horvers mossen, korstmossen en paddenstoelen. Vooral de Coniocarpen, een diverse groep van onopvallende, gelicheniseerde en niet-gelicheniseerde schimmels, prikkelde hun belangstelling.

Coniocarpen vertonen een uitgesproken voorkeur voor een speciale microhabitat. Ze leven in de 'regenschaduw'. De minuscule vruchtlichamen ('speldenknopjes') zijn vooral te vinden in diepe schorsspleten, op staand droog hout en op ontschorste stamstukken van aftakelende veteraanbomen in oude bossen en parken. Ze zijn indicatief voor hoge natuurwaarden.

Na vele jaren zoeken, determineren en fotograferen zal dit prachtige boek op 15 januari 2022 verschijnen. Het ontwerp werd verzorgd door Hans Lodewijkx.

De inleidende hoofdstukken behandelen algemene kenmerken, biologie, habitatvoorkeur, identificatie en indicatorsoorten. De determinatiesleutels zijn opgesteld op basis van veldkenmerken. Beknopte teksten per soort geven informatie over herkenning, ecologie en dubbelgangers. Essentiële kenmerken, substraatvoorkeur en frequentie zijn in tabelvorm weergegeven.

Het grootste pluspunt van deze gids vormen de uitzonderlijk gedetailleerde close-upfoto's. Ze zullen de belangstelling voor en de kennis van deze relatief weinig bekende groep schimmels zeker vergroten.

De belangstelling voor Coniocarpen is wereldwijd: deskundigen en liefhebbers wonen niet alleen in Nederland en Vlaanderen, maar bijvoorbeeld ook in Zweden, Spanje en Japan. Daarom is het boek zowel in het Nederlands en het Engels geschreven.

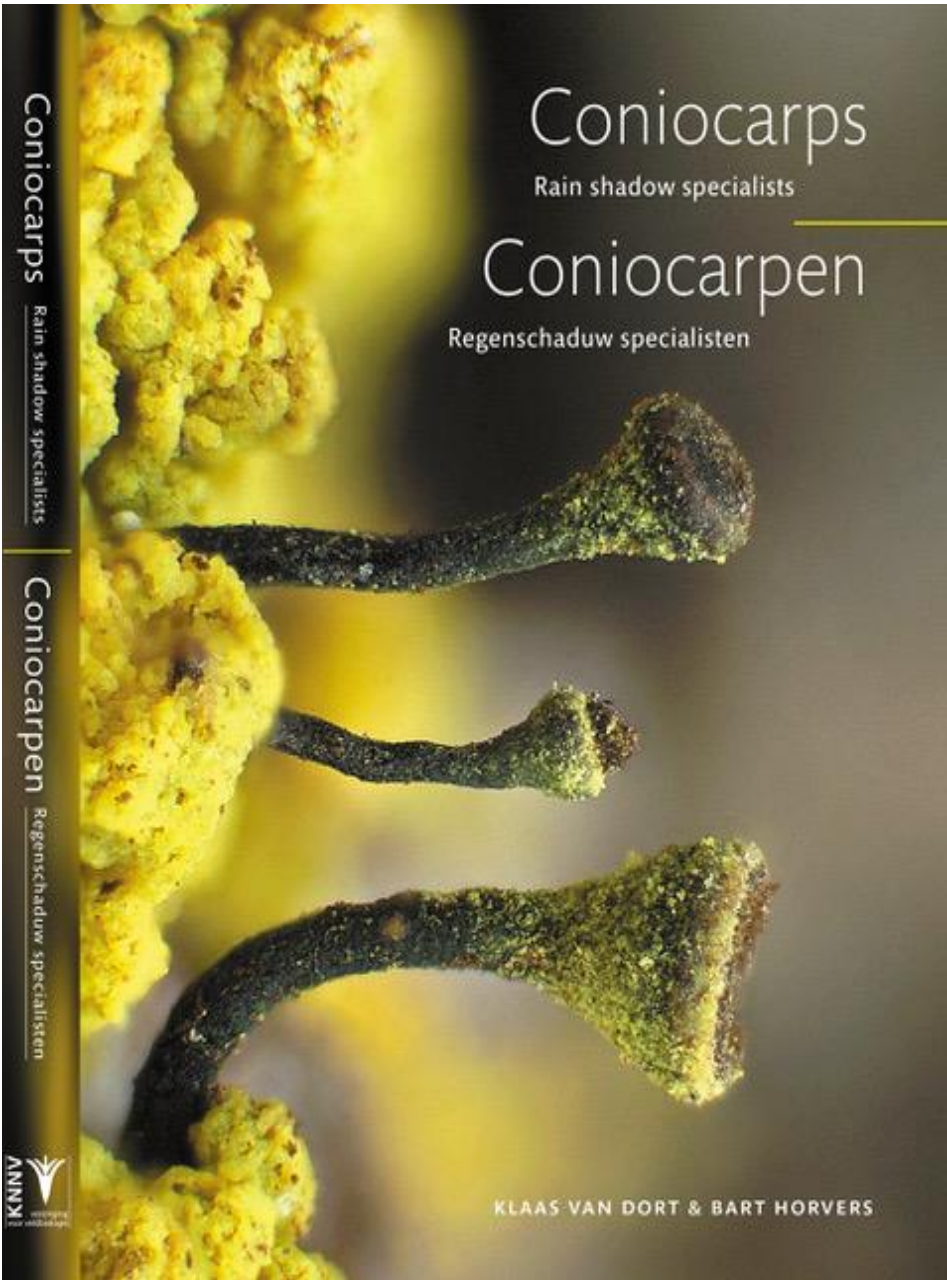
Het boek is te bestellen via de website van de KNNV-afd. Tilburg. (🌐 tilburg.knnv.nl)

De prijs is € 25,- exclusief verzendkosten van € 5,50 maar afhalen kan uiteraard ook bij Bart Horvers (013-4564033) of het secretariaat (013-5436541).

Tot 15 januari kunt u profiteren van de speciale ledenprijs van € 20,-.

Vanaf 15 januari is het boek ook te koop bij Natuurmuseum Brabant, de boekhandels Gianotten Mutsaers en Livius de Zevensprong in Tilburg en Buitelaar in Goirle.

Voor vragen kun je contact opnemen met ✉ coniocarpen@gmail.com.

Coniocarps

Rain shadow specialists

Coniocarpen

Regenschaduw specialisten

Coniocarps

Rain shadow specialists

Coniocarpen

Regenschaduw specialisten

KLAAS VAN DORT & BART HORVERS

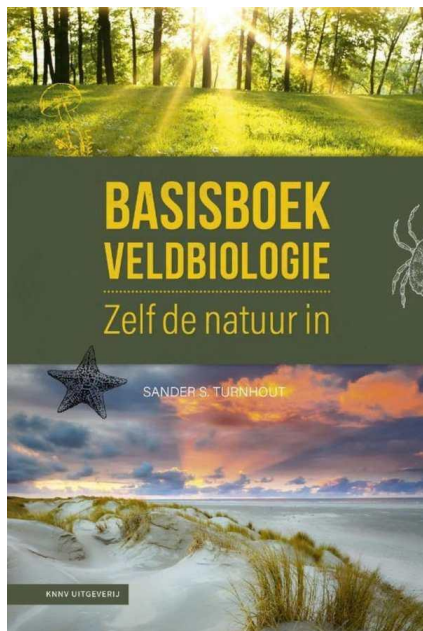
Recensie Basisboek Veldbiologie

Jako van Gorsel

Verkorte versie zie www.visdief.nl voor volledige versie

Kennis over ecologie

Zelf op onderzoek uit in de natuur, hoe pak je dat aan? Als 'gewone' natuurliefhebber, als zogenaamde amateur? Dat valt voor veel mensen niet mee. Onderzoek doen vergt veel kennis. Niet alleen van de flora en fauna in een gebied en de samenhang tussen soorten, maar ook kennis over de ecologie van het gebied. Veldbiologie dus, met een hoofdletter V. Het Basisboek Veldbiologie van Sander Turnhout leert je niet alleen planten en dieren te herkennen, maar leert je ook naar de samenhang in natuurgebieden te kijken. Het is een uitstekend hulpmiddel voor iedereen die op onderzoek uitgaat in een (natuur)gebied. Het nieuwe Basisboek Veldbiologie is een omvangrijk boek. Het is feitelijk een herziene editie van het basisnatuurboek *Zelf de Natuur* in dat in 2002 verscheen. Maar die gids bleek bijna twintig jaar later behoorlijk achterhaald. Nieuwe soorten deden hun intrede en ook de mediawereld veranderde ingrijpend. Tal van natuurorganisaties introduceerden een jaarlijkse telling, een app of website. En daarbij komt dat de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie haar honderdjarig bestaan vierde. Alle reden dus om een nieuw basisboek uit te brengen. Auteur Sander Turnhout werd daarbij geholpen door tal van specialisten van organisaties als De Vlinderstichting, Vogelbescherming, RAVON en andere organisaties. Kwaliteit gegarandeerd dus.

Natuurtypen als uitgangspunt

Voordat het Basisboek Veldbiologie ingaat op het herkennen van planten en dieren, kom je eerst uitgebreide hoofdstukken tegen over de natuur en de onderlinge samenhang in natuurgebieden. Ik vind dit heel informatieve hoofdstukken. In het hoofdstuk Mens en natuur lees je bijvoorbeeld over de ontwikkeling in visies op de natuur. Hoe wij ons tot de natuur verhouden, is behoorlijk aan verandering onderhevig geweest in de loop der eeuwen. Zolang de natuur nut heeft, mag ze er zijn.

Deze instrumentele benadering bepaalt helaas nog altijd voor een groot deel onze omgang met de natuur.

Dan moeten we maar eens de natuur in. Nederland kent verschillende soorten natuur. Maar wat verstaan we precies onder natuur? Het Basisboek Veldbiologie neemt een aantal natuurtypen als uitgangspunt. Deze natuurtypen bepalen het landschap in ons land. Duinen, bos, heide, grasland, stad en dorp zijn natuurtypen die met het land verbonden zijn. Nederland ligt in een delta en dus vind je hier ook natuurtypen die verbonden zijn met water: de zee, het rivierengebied, hoogveen en laagveen. Helaas worden al deze natuurtypen bedreigd en ook daar lees je in een boeiend hoofdstuk over.

Het echte werk

Dan over naar 'het echte werk'. Het herkennen van planten, dieren en andere organismen. Het Basisboek Veldbiologie is een veldgids die de meest voorkomende soorten behandelt. Paddenstoelen, mossen, planten, vogels, zoogdieren, insecten, reptielen, amfibieën en vissen worden in uitgebreide hoofdstukken besproken. Dan zijn we overigens al heel wat interessante hoofdstukken voorbij. Denk aan Vissen en andere zoetwaterdieren. En Bomen en struiken. De zwarte strepen aan de buitenkant van het boekblok maken het navigeren in het basisboek heel eenvoudig. Zo weet je in een mum van tijd waar je de vogels, amfibieën, zeezoogdieren en al die andere verschijningsvormen kunt vinden. Uitgebreide registers helpen je het navigeren in het basisboek te vergemakkelijken of brengen je op het spoor van digitale informatie. Ik blijf bladeren in het Basisboek Veldbiologie. Als vogelaar ben ik natuurlijk ook bijzonder geïnteresseerd in de vogels die worden beschreven. De meest voorkomende soorten die typisch zijn voor ons land worden beschreven, compleet met foto. Bij lange na dus niet alle vogelsoorten die je in ons land kunt zien, maar wel vogels die in het kader van natuurbescherming relevant zijn.

Uitstekend hulpmiddel

Een kloeke veldgids waarmee je op onderzoek uit kunt in het veld. Voor wie onderzoek wil (gaan) doen in een (natuur)gebied een uitstekend hulpmiddel. Niet alleen om soorten te leren herkennen, maar ook om te ontdekken wat hun onderlinge samenhang is en welke factoren een bepalende rol spelen in dat gebied. Wie als amateuronderzoek gaat doen in een gebied, die heeft met deze gids goud in handen. Evenals studenten biologie en beginnende onderzoekers en iedereen die de natuur in ons land nog beter wil begrijpen.

Basisboek Veldbiologie

Auteur: Sander Turnhout

KNNV Uitgeverij

verkrijgbaar als paperback voor 27,95

Natuurmuseum Brabant activiteiten 1^e kwartaal 2022 Sporlaan 434, Tilburg

Genoeg leuks te doen!

Net als in veel andere sectoren drukt corona een stempel op de activiteiten en de planning van het museum. Mondkapjes gingen en kwamen weer terug, de QR-code en de avondlockdown deden hun intrede. Gelukkig blijven de bezoekers trouw komen.

Het motto blijft: op onze website staat de meest actuele situatie wat betreft opening, regels en of er lezingen of andere activiteiten welke georganiseerd kunnen/mogen worden. En gelukkig is er nog steeds genoeg leuks in het museum te doen! De hartveroverende foto's van Comedy Wildlife bijvoorbeeld, of het skelet van de mammoet.

Comedy Wildlife

Het is al een paar jaar een groot succes in het museum en online: de Comedy Wildlife Photography Awards, veertig foto's van dieren in onbedoeld grappige situaties. Humor wordt ingezet om aandacht te vragen voor natuurbehoud. En dat werkt! Tot 2027 heeft het museum de exclusieve rechten gekregen om de foto's te exposeren. Daardoor kunnen we ook dit jaar weer als enige in Nederland de prijswinnende finalisten tentoonstellen. Dit jaar zijn ze te vinden op de tweede verdieping (in de voormalige Kikkerzaal). Een mooie gelegenheid om te laten zien hoe leuk de natuur kan zijn! Dit jaar kunnen we onder andere genieten van een chagrijnige spreeuw, roddelende wasberen en een kameleon met 'attitude'. De foto's zijn ook te koop. Meer informatie staat op de website.

I guess summer's over (foto J. Spiers)

Mammoet

Naast de foto's van Comedy Wildlife is er nog een mooi project te zien: de verzameling mammoetbotten van Natuurmuseum Brabant. Ze zijn achter een raam te zien, op de tweede verdieping. Het zijn fossiele botten van een wolharige mammoet, gevonden in de Noordzee. Maar ze komen niet van één mammoet. Sterker nog, er is nog nooit een compleet skelet gevonden in Nederland. Dus hier proberen we van de botten van allemaal verschillende skeletten één hele mammoet te maken. Dan moeten die botten wel allemaal ongeveer even groot zijn en een beetje bij elkaar passen. Dat is in oktober 2021 uitgezocht door preparateur Mickel van Leeuwen van Inside-Out Animals. Mickel is een expert op het gebied van grote skeletten en heeft al heel wat mammoeten, walvissen en giraffen in elkaar gepuzzeld. Vooral nog lijkt het mogelijk om een compleet mammoetskelet op te zetten. Er loopt inmiddels een inzamelingsactie.

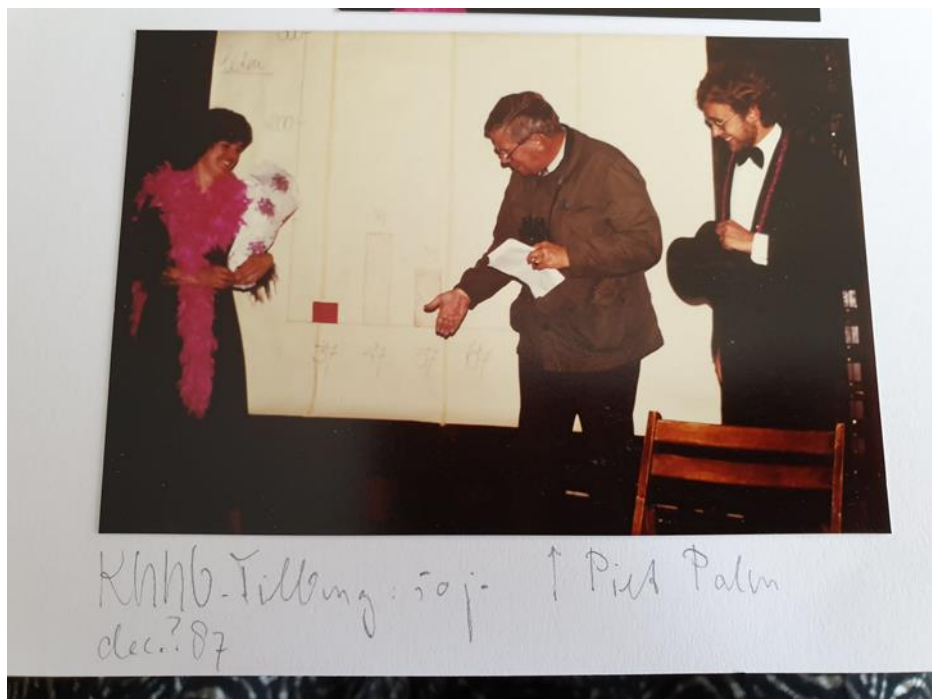
Mammoetbotten (foto Natuurmuseum Brabant)

Witte gij ut?

Rob Vereijken

KNNV-feestje

Loes Lammers was de datum kwijt van de bijeenkomst rond het 50-jarig bestaan van onze KNNV-afdeling. Zij speelde met mij toen een rol om de avond aan elkaar te praten. Marie-Cécile van de Wiel weet natuurlijk alles nog precies te achterhalen. De officiële dag van de 50ste verjaardag was op maandag 12 oktober 1987. Twee dagen daarvoor, op zaterdag 10 oktober, is dit zeer uitgebreid gevierd. In de middag kwamen we al samen in de Tongerlose Hoef in Tilburg. Er was onder andere een buffet en daarna waren er diverse verhalen en voordrachten; een echte bonte avond. Piet Palm, die in het midden op de foto staat, had een groot aandeel in de enorme groei van onze afdeling op dat moment. Hij benaderde actief mensen waarvan hij wist dat ze belangstelling voor de natuur hadden. In die tijd hadden we ook een bestuur dat voor het grootste deel uit jonge mensen bestond. En jong was toen een leeftijd tussen de 30 en 40 jaar. Op 12 oktober 2022 bestaan we 85 jaar. Wie weet wat er dan uit de hoge hoed wordt getoverd.

Het feest ter ere van de 50ste verjaardag van de KNNV-Tilburg was op 10 oktober 1987

Knagende muizen

Piet-Hein van de Sande, de tuinbaas van de kloostertuin Notre Dame aan de Bredaseweg, had in zijn tuin een flinke verzameling kersenspitten gevonden. De pitten waren mooi aan één kant aangevreten en leeggegeten. Omdat hij in zijn tuin zowel de Siberische grondeekhoorn als muizen rondlopen, vroeg hij zich af wie dat vraatspoor heeft achtergelaten. Geert Willemen heeft ook iets soortgelijks gezien in Oirschot. Hij was daar op 8 oktober als vrijwilliger een IVN-herfstwandeling voor schoolkinderen aan het voorbereiden. Tijdens de voorwandeling voor deze activiteit liet de leider van het IVN hem een kistje met zaden en vruchten zien.

Wat schetst zijn verbazing: in het kistje zaten soortgelijke kersenspitten en hazelnoten die op dezelfde manier waren aangevreten als die in de tuin van de Notre Dame. Nadat Geert de foto aan de IVNer had toegestuurd, reageerde deze bevestigend. Het waren door muizen aangevreten pitten.

Verzameling aangeknaagde kersenspitten (foto P. van de Sande).

Reacties en nieuwe vragen

Helaas zijn er geen nieuwe vragen bij mij binnengekomen. Zeker met de feestdagen tijdens momenten van diepe bezinning moet er toch wat naar boven komen borrelen. Het borrelen mag nog even voortduren, want je hebt tot half februari 2022 de tijd om vragen in te sturen. Alle berichten met nieuwe vragen of onbekende waarnemingen zijn dus van harte welkom (☎ 06-83125218 of ✉ rob.verrijken@planet.nl).

Reacties tot 17 februari 2022 kunnen in de volgende aflevering verwerkt worden.

Wandelprogramma IVN-afdeling Tilburg

Uitnodiging

IVN-afdeling Tilburg nodigt KNNV-leden uit om een keer mee te doen met haar activiteiten. Hieronder staat het wandelprogramma voor het 1^e kwartaal van 2022. Dit zijn openbare wandelingen.

Indien een wandeling wegens omstandigheden niet door kan gaan dan wordt dat tijdig aangegeven in de digitale nieuwsbrief van de IVN-afdeling Tilburg. Hoe u zich kunt aanmelden voor de digitale nieuwsbrief vindt u op de site [ivntilburg.nl](https://www.ivntilburg.nl) onder de tab 'Abonneer'.

De openbare wandelingen van het IVN zijn weer (beperkt) van start gegaan. Voor meer informatie zie website [ivntilburg.nl](https://www.ivntilburg.nl)

Coördinatoren van de werkgroepen:

Dongevallei:	Guido Stoker 06 - 12215643 dongevallei@tilburg.knnv.nl
Foto's:	Marcelle Leoné 013 - 4557220 fotos@tilburg.knnv.nl
Insecten:	Theo Peeters 013 - 4560116 insecten@tilburg.knnv.nl
Kaaistoep:	Jaap van Kemenade 06 - 53941104 kaaistoep@tilburg.knnv.nl
Mossen:	Maarten Mandos 013 - 5050930 mossen@tilburg.knnv.nl
Paddenstoelen en korstmossen:	José Langens 06 - 27042960 paddenstoelen@tilburg.knnv.nl
Plaggen:	Berry Staps 013 - 5437070 plaggroep-knnv-tilburg@hotmail.nl
Planten:	Loes van Gorp 013 - 5423672 planten@tilburg.knnv.nl
Stadsnatuur:	Rob Vereijken 013 - 5438841 stadsnatuur@tilburg.knnv.nl
Vogels:	Ben Akkermans 013 - 5362107 vogels@tilburg.knnv.nl
Zoogdieren:	Vacature Tijdelijk 013 - 5436541

Contributie:

Gewone leden	: € 30,00
Huisgenootleden	: € 12,50
Jongeren tot 25 jaar	: € 15,00
Buurleden (leden die al lid zijn van een andere afdeling)	: € 12,50
Abonnement Oude Ley	: € 15,00

Ledenadministratie:

Marie-Cécile van de Wiel
Veldhovenring 27, 5041 BA Tilburg
013 - 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl
Rekeningnummer van de afdeling:
NL03 TRIO 0390 2533 91 t.n.v. KNNV-afd. Tilburg
Opzegging van het lidmaatschap vóór 1 november bij de secretaris.

Secretariaat KNNV-afd. Tilburg
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg

